

La darrera visita del dictador

Entre el 19 i el 26 de juny de 1970, fa cinquanta-dos anys, el dictador Francisco Franco va trepitjar per darrera vegada les comarques gironines, una visita en què va aprofitar per recórrer en iot la Costa Brava, passejar amb el seu Cadillac per l'Empordà i el Gironès i inaugurar el tram de l'autopista entre Granollers i Maçanet de la Selva.

Text > **PERE BOSCH I CUENCA**, historiador i periodista

El dictador va trepitjar per primera vegada les comarques gironines el 10 de febrer de 1941. De fet, no va ser pròpiament una visita, sinó una breu aturada pel camí cap a Itàlia, on s'havia de reunir amb Mussolini. Es tracta d'una de les poques sortides que va fer a l'estranger, totes per entrevistar-se amb altres dictadors; abans de travessar la frontera a través de Portbou, Franco va fer nit a Girona. La premsa del règim va informar

que la caravana del Generalísimo havia rebut «reiteradas muestras de entusiasmo», però gairebé ningú se'n va assabentar. De fet, es va modificar l'itinerari unes quantes vegades per evitar en-surts. També es va tenir cura que durant el trajecte no es fes «una sola parada al acercarse la comitiva a los pasos a nivel. En la carretera y a distancia repostaban rápidamente los coches».

A banda d'aquest pas furtiu, la primera visita oficial del Generalísimo a

Girona es va programar per al 29 de gener de 1942. Era una data significativa. Feia poc més de tres anys que l'exèrcit franquista havia entrat a la ciutat, i la visita coincidia amb el tercer aniversari de l'ocupació de Barcelona, que s'havia produït el 26 de gener de 1939. L'escenari mundial era extremadament incert, amb la Segona Guerra Mundial en un punt decisiu i, malgrat la versió posterior, el règim havia fet una aposta clara per un dels dos bàndols. Feia

>> *Veïns a la pujada del pont de Pedra durant la visita oficial de Franco a Girona el 1942.*
(Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. FONS SALVADOR CRESCENDI.)

>> *Gent esperant l'arribada de Franco pels carrers de Girona el 1949. (Foto: INSPAI. FONTS LLUÍS HUGAS I GRAU.)*

pocs mesos que l'anomenada División Azul havia marxat en direcció cap a Rússia per ajudar els nazis en la lluita contra els comunistes i, tot i que la Guerra Civil s'havia acabat, el règim continuava reprimint amb duresa els opositors. Poques hores abans de la visita, a molt pocs metres d'allí, havien estat afusellats tres militants de la CNT, cap dels quals amb un delictes de sang provat.

Els dies previs, les autoritats es van esforçar per garantir una acollida «entusiasta» de la ciutadania. El governador civil, Paulino Coll, va emetre una nota en la qual posava «en conocimiento de todos los gerundenses que, con motivo de la visita a nuestra ciudad el día 29 de S. E. el Jefe del Estado Generalísimo Franco, el miércoles día 28, a las 10 de la mañana, deberán estar engalanados sin excepción todos los balcones y ventanas». I, per tal d'acabar de

convèncer els veïns, advertia que «será severamente sancionado el incumplimiento de esta orden». Les autoritats també van decretar que la diada fos «fiesta abonable, sin recuperación». Segons la premsa del règim, la rebuda va ser espectacular: «Toda la provincia se ha movilizado para acudir a rendir tributo de homenaje al Caudillo, siendo más de 50.000 personas las que han acudido para presenciar su llegada a Gerona».

Una bona part dels assistents eren militars. El dia assenyalat, l'avinguda de Santa Eugènia era literalment ocu-

pada per tres mil soldats, talment com si el rellotge s'hagués aturat tres anys enrere. Després d'haver passat revista a la tropa, Franco va presidir la desfilada des d'un cadafal instal·lat a la plaça del Marquès de Camps. Tot seguit, va ser rebut a l'ajuntament, on li van concedir la Medalla d'Or de la Ciutat. Després, va dinar al saló de descans del Teatre Municipal, i, finalment, va resar un tedèum a la Catedral. Tal com relata un periodista local, el «Caudillo penetró en el templo bajo palio a los acordes del Himno nacional. Ante el altar mayor S. E. oró unos momentos y,

La primera visita oficial de Franco es va produir el 29 de gener de 1942, poc després del tercer aniversari de l'entrada dels franquistes a Girona

>> *L'alcalde de Girona, Albert de Quintana, imposa la Medalla d'Or de la ciutat al general Franco durant la seva primera visita oficial, el 1942. (Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI.)*

>> L'alcalde de Girona i el dictador es dirigeixen a la Catedral durant la visita del 1949.
(Foto: INSPA. FONS LLUÍS HUGAS I GRAU.)

acto seguido, la capilla de la Catedral entonó un solemne Te Deum, terminado (el cual), el Jefe del Estado visitó cuanto de valioso y rico contiene nuestra Seo». L'acte, que es repetiria en bona part de les visites de Franco a Girona, simbolitzava perfectament l'acord entre el règim franquista i la jerarquia catòlica.

El dictador va tornar a Girona set anys després, concretament el 12 de juny de 1949. En aquest cas, va ser l'alcalde qui va

«demanar» als veïns que pengessin banderes espanyoles als balcons. El governador civil, per la seva banda, va publicar una al·locució en la qual expressava el seu agraïment a l'home «que nos ha preservado de los horrores de la pasada guerra mundial», talment com si la inacció de les potències aliades hagués estat mèrit de Franco. Des del balcó de l'Ajuntament, el Caudillo va fer una al·locució breu perquè, segons va afirmar, «soy hombre de pocas palabras, porque creo que los hechos son los que tienen que acreditarnos». Segons la crònica que va aparèixer a

Los Sitios, el «diario de FET y de JONS», quan va acabar el discurs, «una enorme ovación que duró

varios minutos estalló hendiendo los aires con inacabables ecos mientras S. E., visiblemente emocionado, sonreía y saludaba con las manos a la multitud. Finalmente, el enorme gentío entonó el "Cara al sol", a cuya terminación el Caudillo dio los gritos de ritual estentóreamente contestados, enlazándose una interminable ovación

que duró largo rato, aún cuando S. E. se había ya retirado del balcón».

Deu anys sense el Generalíssim

La tercera visita es va produir el 17 de maig de 1960, més de deu anys després. En aquells moments, l'escenari havia canviat de forma radical. El dictador es presentava com el garant de la pau i la prosperitat i s'havia abandonat tota la pompa feixista d'acord amb el nou rol internacional d'aliat dels Estats Units contra el sempitern enemic comunista. Pocs dies abans de la visita, el governador civil i cap provincial del Movimi-

Durant la visita del 1942, Franco va presidir una desfilada de més de tres mil soldats i va rebre la Medalla d'Or de la Ciutat de Girona de part de l'alcalde, Albert de Quintana

ento, Josep Pagès, es va mostrar menys contundent que els seus predecessors i va traslladar una carta als simpatitzants en la qual expressava el convenciment que «la Falange gerundense no puede estar ausente en este merecidísimo acto de cariño, homenaje y respeto, y de adhesión y lealtad incondicional a su Jefe indiscutible». I, al mateix temps, els reclamava que es desplaressin a la capital provincial «acompañados de las Jerarquías Locales y el mayor número de afiliados posible».

Novament, un dels punts inevitables de la visita va ser la Catedral, amb la pujada de les escales sota pal·li, talment com si es tractés d'una divinitat. Després del tedèum, Franco es va voler adreçar als súbdits des del balcó de l'Ajuntament i va expressar la seva satisfacció pels «veinte años de paz», al mateix temps que es felicitava per «la afirmación nacional de esta españolísima Gerona, que es garantía de la continuidad, de la gloria y de la grandeza de España». En el seu discurs, el dictador es va referir als inevitables enemics estrangers, a «los hombres que por ahí murmuran, en especial a los que se mueven fuera de España, para que vieran esta realidad democrática de un pueblo identificado con su Régimen, con su Gobierno y con su Conductor [...]». I, per tal d'esvaïr qualsevol dubte sobre el futur, va afirmar que «en España no puede haber un cambio y no puede haber variaciones, porque esta hora de plenitud, esta realidad de resurgimiento y esta vuelta a la fe y a la esperanza, las hemos conquistado con la sangre de nuestros mejores».

Poc després d'aquesta arenga, el Caudillo es va desplaçar fins al castell de Peralada, una altra de les seves aturades habituals, on va dinar amb el seu amic Miquel Mateu, primer alcalde franquista de Barcelona i, en aquells moments, procurador de les Corts. Després es va desplaçar fins al castell de Sant Ferran. A la cruïlla de Figueres l'esperava l'Ajuntament en ple, el general Alejandro Santos, autoritats i representacions de la ciutat. Com si es tractés del Mister Marshall de Berlanga, quan el seguici de Franco va arribar a la cruïlla, «éste mandó aminorar la marcha del coche, deteniéndose unos breves momentos para recibir la bienvenida del alcalde, señor Junyer, y el saludo del general

Alejandro Santos, compañero de promoción del Generalísimo». A ambdós costats de la carreta que conduïa a la fortalesa hi havia un batalló d'esquiadors del regiment de muntanya, establert a Figueres, i a l'esplanada del castell, una esquadra de gastadors. Malgrat l'ostentació militar, la visita al castell estava pensada per fer propaganda de les obres del pantà de Boadella, actualment de Darnius-Boadella. El director general d'Obres Públiques va mostrar al dictador una maqueta del projecte i va anunciar que l'obra s'enllestiria el 1963, una dada bastant imprecisa, perquè van caldre sis anys més.

La darrera visita

Franco va tornar a les comarques gironines el 8 i el 9 de juliol de 1966, si bé segons la premsa del règim, aquella visita es va desenvolupar «dentro de

los términos de la más estricta intimidad». Tot i que va ser una visita breu, un periodista es mostrava convençut que serien «horas que jamás se nos borrarán por la gran humanidad que irradia su persona» i, atesa la presència de turistes estrangers, n'extreia una conclusió ben imaginativa: «parecía como si los rosenses quisieran que los extranjeros se dieran perfecta cuenta de la sinceridad de los mismos y de cómo España ama a su Jefe del Estado». El dictador va arribar per mar, a través de Roses, i pel camí cap al castell de Peralada va passar fugisserament per Figueres i altres poblacions de l'Empordà, com ara Castelló d'Empúries

i Vilabertran. De tornada, també va passar per Garriguella, Vilajuïga i Palau-saverdera.

La darrera visita oficial es va produir l'estiu del 1970 i va combinar Barcelona amb les comarques gironines. El dictador, molt envellit, va romandre catorze dies al nostre país, però va dedicar una bona part de l'agenda al lleure. La visita tenia una clara intencionalitat política. El règim intentava atreure la «región catalana», en plena convulsió per l'increment de l'oposició i la crisi econòmica; i fins i tot va celebrar un consell de ministres que, en paraules del titular d'Informació i Turisme, va tenir «dimensiones his-

Un dels punts inevitables de la visita del dictador era la Catedral, amb la pujada de les escales sota pal·li, talment com si fos una divinitat

>> Franco baixa les escales de la Catedral durant la seva quarta visita a Girona, el 1960. (Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDL. NARCÍS SANS PRATS.)

>> Franco observa una maqueta del pantà de Darnius-Boadella al castell de Sant Ferran. (Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. NARCÍS SANS PRATS.)

tóricas para Cataluña». La visita va incloure un desembarcament de bona part dels ministres al nostre país, alguns dels quals es van desplaçar fins a les comarques gironines. El de l'Exèrcit va anar a Sant Climent Sescebes; el d'Informació i Turisme va recórrer la Costa Brava, des de s'Agaró fins a Portbou i, abans de tornar a Barcelona, encara va tenir temps d'inaugurar el restaurant panoràmic de l'A-7 a Maçanet; i el delegat de Sindicats va visitar la Torras Hostench a Sarrià i la Girona Fruits a Bordils, i va inaugurar una promoció de cinquanta habitatges a Llagostera. Però el ministre més actiu de tots va ser el d'Obres Públiques, que va preparar una llista d'inauguracions per a major glòria del dictador.

Quan visitava les comarques gironines, Franco acostumava a desplaçar-se fins al castell de Peralada per dinar amb el seu amic Miquel Mateu, primer alcalde franquista de Barcelona i procurador a Corts del 1943 al 1972

Franco es va moure pel nostre país per terra, mar i aire. Va arribar en avió a l'aeroport del Prat. Poques hores després, va sortir del port de Barcelona en direcció cap a Blanes amb el iot *Azor*. I, finalment, va recórrer l'Empordà i el Gironès en el seu Cadillac. El 19 de juny, l'endemà d'aterrar al Prat, va agafar el seu iot i, escortat pel canoner *Sarmiento de Gamboa*, va resseguir el Maresme i la Costa Brava en direcció cap a Blanes, on va arribar a les cinc de la tarda. Després de les salutacions protocol·làries, el Caudillo va fer nit al vaixell i l'endemà es va desplaçar fins a Roses, on l'esperaven les màximes autoritats gironines, des del governador civil i cap provincial del Movimiento, Victoriano Anguera,

fins a l'alcalde de la població empordanesa, Joan Subirà.

Durant la resta de la jornada, el dictador i la seva esposa, Carmen Polo, van canviar de vehicle i, en el seu Cadillac Fleetwood, van recórrer algunes poblacions de l'Empordà. Quan travessava cada nucli de població, la comitiva automobilística reduïa la marxa perquè el dictador pogués saludar els alumnes, les corporacions municipals i els fidels que s'arregleraven al peu de la carretera tot enlairant banderes espanyoles i pancartes de benvinguda al «Caudillo salvador d'Espanya». Un cronista, des de la REVISTA DE GERONA, destacava que «el Jefe del Estado correspondía a los saludos que le tributaban los niños de los colegios, como testimonio de paz que reciben a través del mandado de Franco. Había asimismo jóvenes, en su inquieta esperanza. Y hombres veteranos que le recuerdan de cuando era su general efectivo en la contienda». El llenguatge de bona part dels mitjans era, com podem comprovar, extremadament embafador. Algun cronista, malgrat tot, no es podia estar de destacar que «el paso del Caudillo por Gerona fuera de los me-

nos ruidosos», si bé immediatament puntualitzava que havia estat «de los más sentidos. Cada uno se expresa a su estilo, y Gerona tiene para ello un señorío que sabe poner de manifiesto mayormente cuando ere el Jefe del Estado el que pasaba por ellas».

A banda de passejar-se triomfalment amb el Cadillac, aquell dia Franco també va dinar al castell de Peralada, novament convidat per Miquel Mateu. També hi van ser presents el pintor Salvador Dalí i la seva esposa Gala. Cap a mitjan tarda, el Generalísimo va tornar al seu iot, on va fer nit. L'endemà, va tornar a agafar el cotxe, en aquest cas en direcció a la seva residència oficial del palau de Pedralbes, a Barcelona. I, novament, va voler aprofitar el trajecte per tal que els ciutadans poguessin «testimoniar al Generalísimo y esposa su adhesión».

Una «concessió» del règim

Després de quatre dies a Barcelona, el dia 26 Franco va tornar a les comarques gironines. Va ser una visita llampec, però especialment significativa, dedicada a inaugurar el primer tram d'autopista de peatge que unia dues províncies; un honor que va correspondre a les comarques gironines i barcelonines i, més concretament, a les poblacions de Cardedeu i Maçanet de la Selva. Al matí, el dictador havia inaugurat un tram de la línia 5 del metro, entre Diagonal i la Sagrera. Quan va acabar, es va desplaçar fins a Cardedeu, on l'esperava el president d'Autopistas Concesionaria Española, Josep Ferrer Bonsoms, qui el va convidar a tallar-ne la cinta inaugural.

Bona part de la premsa, especialment empallegosa, es va dedicar a ressaltar les excel·lències de l'obra nova. Les 679 hectàrees expropiades i les 1.468 finques afectades. Les tones de terra moguda, els ponts construïts. I, fins i tot, la superació dels terminis prèviament fixats; sense recordar, en aquest darrer cas, que l'obra s'inaugurava amb bona part dels accessos a mig construir. Però només alguna publicació va destacar un dels aspectes més rellevants i perdurables d'aquella fita: l'establiment, per primera vegada a l'Estat espanyol, d'un sistema de concessió per finançar una autopista i, de retruc, la imposició d'un peatge. No era un detall menor. Tal

Durant la visita del 1949, el governador civil va publicar una al·locució en la qual expressava el seu agraïment a l'home «que nos ha preservado de los horrores de la pasada guerra mundial»

com destacava la revista *Presència*, era un dels peatges més cars d'Europa, amb un cost de seixanta pessetes entre Barcelona i Maçanet de la Selva; més de vuitanta-cinc cèntims per quilòmetre, la mateixa quantitat que es pagava per fer la ruta del Sol a Itàlia.

Per tal d'arribar al lloc escollit per a l'acte inaugural, Franco va recórrer amb el seu Cadillac els setanta quilòmetres d'autopista construïts. Pel camí, alguns fidels enlairaven banderes espanyoles i alguns altres, pancartes de salutació. Just després de travessar el pont de la Tordera, es va trobar un arc de flors en què es podia llegir: «La província de Girona a Hostalric saluda el seu Caudillo». Poc després, va enfilarse el camí de pujada fins que va arribar a l'esplanada del castell d'Hostalric, on l'esperaven alguns veïns i una llista interminable d'autoritats. Després de saludar-los, el Caudillo va rebre «el homenaje de unas muchachas ataviadas con trajes típicos de las distintas comarcas gerundenses, que le ofrecieron frutos de la tierra». Des d'allí, el dictador va poder contemplar el trèvol d'entrada i sortida de l'autopista i una immensa maqueta en què es podia visualitzar el projecte sencer de l'autopista, des de Barcelona fins a la Jonquera.

Si ens atenim a les cròniques oficials, Franco va escoltar les informacions facilitades pels enginyers amb «viva complacencia»; unes explicacions que, si considerem el temps esmerçat i l'ànim del dictador, devien ser més aviat telegràfiques. El president d'Autopistas Concesionaria Española, Josep Ferrer Bonsoms, va oferir a Franco la Medalla d'Or commemorativa de la inauguració. N'hi havia per això i per a molt més. L'autopista encara trigaria cinc anys més a arribar a la frontera, però a través d'aquell acte, el règim encapçalat pel Generalísimo no només havia col·locat una peça essencial d'una de les infraestructures més importants de les comarques gironines, sinó que havia establert una de les concessions públiques més rendibles de l'Estat. El Caudillo només va romandre quinze minuts a Hostalric. A les vuit i cinc de la nit va tornar a enfilarse l'autopista en direcció cap al palau de Pedralbes, la seva residència oficial. El dictador, amb aquest viatge llampec, va visitar les comarques gironines per darrera vegada. La inauguració del tram de l'autopista que arribava fins a la frontera no es va completar fins a cinc anys després, quan el dictador ja reposava al Valle de los Caídos i n'havia pres el relleu el seu successor.

>> Franco i la seva dona, Carmen Polo, contemplen un quadre davant la mirada del pintor Salvador Dalí el juny de 1970. (Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. NARCÍS SANS PRATS.)

